

Johannes kapitel 3. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Johannes Kapitel 3 Samtalet med Nikodemus (Joh 3:1–2)

Översättning

Det fanns en man bland fariséerna som hette Nikodemus, en av judarnas rådsherrar. Han kom till Jesus om natten och sade: Rabbi, vi vet att det är från Gud som du har kommit som lärare. Ingen kan göra sådana tecken som du, om inte Gud är med honom.

Kommentar

Vi möter nu för första gången något som är utmärkande för Johannesevangeliet: en berättelse som mynnar ut i en lång, principie utläggning av ett viktigt tema. Själva händelsen är inte det viktiga. Vad Johannes vill ge oss är Jesu tankar om något, som går vida längre och omfattar mycket mera, än händelsen ensam tycks motivera. Så är det också här. Nikodemus är bara en bifigur. När samtalet kommit igång försvinner han ur berättelsen. Vi kan inte ens avgöra, vad som sedan är tänkt som ord från Jesu läppar och vad som är Johannes kommentarer. För Johannes var säkert den frågan utan betydelse. Han visste, att han förstätt sin Mästare och att han återgav hans tankar och hans budskap, även om han använde egna ord. Så får också vi se på sådana partier, där man inte riktigt vet var man skall sätta det citationstecken, som kunde markera var Jesus slutade att tala. Jesus hade givit sina apostlar Anden som skulle leda dem till hela sanningen (16:13). Han hade lovat, att den som lyssnade till apostlarna skulle få höra honom själv tala.

Johannes vill alltså bära fram ett budskap från Jesus till den kyrka, där han själv är en av ledarna. Han vill lägga fram detta budskap i hela dess fullhet. Vi får alltså inte fråga vad Jesus ville säga just till Nikodemus och tolka Jesu ord enbart utifrån Nikodemus situation. Johannes vill ge oss långt mera och lägger därför till sådant, som han hört och förstätt längre fram. Han vill klara för sina medkristna, vem Jesus verkligen var och vad han har att säga oss, när vi verkligen förstätt honom.

Utgångspunkten är emellertid en konkret händelse. En av medlemmarna av Stora Rådet kommer till Jesus. Han kommer om natten, kanske därför att han vill vara ensam med honom och slippa alla vittnen. Nikodemus är tydligen en representant för de judar, som Johannes nyss förut berättat om: de som imponerats av Jesu gärningar men inte äger den tro, som Jesus ville väcka hos människorna. Nikodemus erkänner Jesus som en stor rabbi, en som står i Guds tjänst. Det är med det erkännandet han börjar samtalet. Johannes tycks förutsätta att Nikodemus nu kommer med en fråga om vägen till Gud och om vad man skall göra för att få evigt liv. En sådan fråga var vad man kunde vänta av en rabbin i den situationen. Lukas berättar om en annan rådsmedlem som kom till Jesus med just den frågan (Luk 18:18). Det är den som Jesus nu svarar på.

Födelsen från ovan (Joh 3:3–8)

Översättning

Jesus svarade honom: Tro mig när jag säger dig: Ingen kan se Guds rike, som inte blir född från ovan. Nikodemus frågade: Hur kan någon födas, när han är gammal? Inte kan man väl gå in i sin mors liv en gång till för att födas till världen? Jesus svarade: Tro mig, när jag säger: om en människa inte blir född av vatten och Ande, så kan hon inte komma in i Guds rike. Det som är fött av köttet det är kött, och det som är fött av Anden det är ande. Undra inte över att jag sade: ni måste födas från ovan. blåser vart den vill. Du hör den susa, men du vet inte var den kommer ifrån och inte vart den far. Så är det med var och en som är född av Anden. Kommentar

Jesus inleder sitt svar med en högtidlig formel, som på grundspråket lyder ”Amen, amen”. Amen är hebreiska och betyder ”i sanning”. Jesus använde tydligen ofta den formeln, när han skulle säga något viktigt. Man kan återge den med ”sannerligen” eller – som i denna översättning av Johannesevangeliet – försöka hitta något uttryck som kommer vårt nutida språkbruk närmare.

När Jesus nu säger hur man kommer in i Guds rike, vänder han sig mot en missuppfattning som tydligen också Nikodemus var offer för. Det är tron att vi människor kan komma till Gud, bara vi använder de resurser vi redan har. Jesus säger nu, att detta inte räcker för att ”se Guds rike” (alltså komma in där och leva där). Ingen kan se Guds rike, om inte Gud griper in och skänker oss något nytt. Jesus använder uttrycket ”födas från ovan”. Det grekiska ordet har en dubbel betydelse och kan också översättas ”födas på nytt”. Nikodemus missuppfattar det och frågar, hur en vuxen människa skall kunna bli född ännu en gång. Jesus förklarar för honom att det inte är fråga om någon kroppslig födelse. Det som av kött, det förblir kött. ”Kött” betecknar här vår fysiska natur, det som är kroppsligt och enbart mänskligt, det som äger när vi föds till världen. Det räcker inte för gemenskapen med Gud. Ingen föds till kristen. Johannes går inte närmare in på fr varför ”köttet” inte duger för Guds rike. Han förutsätter att den som lyssnar känner till syndafallet och vet, att vi människor inte är sådana som Gud skapade oss, utan bär något ont inom oss – det som Paulus kallar ”köttet” i en speciell betydelse: den gamla människan, den gudsfientliga egoismen, syndafördärvet i vår natur. Här konstateras bara faktum: sådana vi föds står vi ännu utanför Guds rike. Därför måste Gud gripa in och låta oss födas på ett annat sätt där han skänker oss liv från ovan. Detta gör han ”genom vatten och Ande”. För en jude låg det närmast till hands att förstå de orden med hjälp av profeterna. Gud skulle göra ett stort ingripande för att frälsa sitt folk, och då gällde löftet: ”Jag skall stänka rent vatten på er så att ni blir rena – Jag skall låta min Ande komma i ert bröst” (Hes

36:25 f). ”Jag skall utgjuta vatten över de törstiga. Jag skall utgjuta min Ande över dina barn” (Jes 44:3). Men Johannes har säkert i dessa Jesu ord hört en hänsyftning på dopet, och så har man förstätt dem när de lästes i urkyrkan. Det var genom dopet som man togs upp i Guds rike, blev en lem i Kristus och fick del av livet från ovan.

Jesus använder vinden som bild av Anden. Det faller sig helt naturligt både på hebreiska och grekiska, där man har samma ord för ”ande” och ”vind”. För den tidens människor var det något hemlighetsfullt med vinden. Den var osynlig och ändå verksam. Den blåste vart den själv ville. Så gav den en god bild av Anden, som vi inte heller råder över som vi inte kan se och som ändå verkar ibland oss.

Jesus säger alltså att allt detta som vi kallar gudsgemenskap, andligt liv, del i Guds rike, det är till sitt väsen något som kommer från Gud. Vi äger det inte och kan inte skaffa oss det av oss själva. Vi måste få det från ovan. Det är något nytt och något lika nödvändigt som den kroppsliga födelsen.

Människosonens upphöjelse (Joh 3:9‐15)

Översättning

Nikodemus frågade honom: Hur är detta möjligt? Jesus svarade: Du är Israels lärare, och ändå förstår du inte detta? Tro mig n säger: Vi talar om det vi vet, och vi vittnar om det vi sett, men vårt vittnesbörd tar ni inte emot. Om ni inte tror när jag talar om det som sker på jorden, hur skall ni då kunna tro mig om jag talar om sådant som sker i himmelen? Ingen har stigit upp till himmelen, utom han som steg ned från himmelen, Människosonen. Och så som Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen upphöjas, för att var och en som tror på honom skall ha evigt liv i honom.

Kommentar

Nikodemus frågar hur något sådant skall kunna ske. Jesus ger honom en tillrättavisning för att han, som skall vara en lärare för sitt folk, inte förstår bättre. Den underförstådda meningen är att den som förstätt skrifterna också borde veta detta. Jesus betygar Nikodemus att han talar om sådant som han verkligen vet. Han har sett det och är sänd att vittna om det. Hittills har han talat med Nikodemus om ”sådant som sker på jorden”. Grundtexten använder här ett adjektiv i en form (neutrum pluralis) som kan betyda alla slags jordiska ting och händelser, och det är inte säkert vad ordet syftar på. I varje fall måste det vara sådant som förekommer i detta livet och i denna världen. Även födelsen från ovan hör till det som sker här på jorden. Men Jesus har annat att tala om: sådant som tillhör den himmelska världen. Och kan man inte känna igen och fatta Guds Andes verk, när det sker här på jorden, hur skall man då kunna fatta det som hör himmelen till?

Man har undrat över varför Jesus här säger ”Vi talar om det vi vet”. Man har antagit att det är en sådan flertalsform som författare eller talare brukade använda (vi finner den ideligen hos Paulus). Andra menar att vi här återigen möter Johannes säregna sätt att använda sin Mästares ord. Han vet att han och de andra apostlarna och hela kyrkan i denna stund instämmer i det som Jesus säger. Här är det inte bara Jesus som talar med Nikodemus. Här är det Kristus och hans kyrka som talar till synagogan eller vem det vara må som icke tror på hans namn.

Jesus vet alltså vad han talar om. Han är den ende som varit i himmelen. Ingen har stigit upp dit. Ingen har sett Gud. Men Jesus har kommit från Gud och ”gjort honom känd” (1:18). Att ”ingen har stigit upp till himmelen” kan helt enkelt betyda, att ingen har varit där utom Kristus. Möjligen har orden formats så av Johannes, därför att han hade Jesu himmelsfärd i tankarna. Han som stigit ned hade också stigit upp till himmelen.

I fortsättningen har vi i varje fall att göra med detta att Jesus blivit ”upphöjd”. Han har blivit upphöjd på korset, så som Moses fäste kopparormen på stången till räddning för alla dem som blivit bitna av ormarna i öknen. Också mänskligheten har den gamle ormens gift i sina ådror och skulle gå förlorad, om inte Gud hade rest korset till frälsning för alla dem som ser det och tror. När det heter att Människosonen skall bli ”upphöjd” syftar ordet säkert först och främst på korsfästelsen. Men samma ord används om himmelsfärden (Apg 2:33), och troligen menar Johannes att Jesus blev upphöjd både på korset, ur graven och till himmelen.

Detta är nu det sakliga svaret på Nikodemus fråga, hur det är möjligt att födas från ovan. Kristus har dött och uppstått. Han har stigit upp till himmelen och sänt Anden. Han är verksam i sin kyrka. Där tar han oss upp i sin gemenskap och ger oss del i det liv, som bara han kan ge, han som dött för oss och försonat våra synder. Det var därför som Människosonen ”måste” på korset. Vi möter här samma ”måste” som i Jesu förutsägelser om sitt lidande. Det fanns ingen annan väg.

Det är tron på Jesus som frälsar (Joh 3:16‐21)

Översättning

Ty så älskade Gud världen, att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom icke skall gå förlorad utan äga evigt liv. Inte sände Gud sin Son i världen för att döma världen, utan för att världen skulle frälsas genom honom. Den som tror på honom blir inte dömd. Den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte har satt tro till Guds enfödde Sons namn. Och detta är domen: Ljuset har kommit i världen, men människorna älskade mörkret mer än ljuset, eftersom deras gärningar var onda. Ty var och en som gör vad som är skamligt, han hatar ljuset och kommer inte till ljuset, för att hans gärningar inte skall bli blottade. Men den som gör sanningen, han kommer till ljuset, för att det skall bli uppenbart att hans gärningar är gjorda i Gud.

Kommentar

Nikodemus har nu försvunnit ur berättelsen. Vi vet inte säkert om det alltså är Jesus som talar eller om det är Johannes som mediterar. Som vi redan sett, har den frågan knappast någon betydelse. Johannes talar i varje fall på sin Herres uppdrag och utifrån den kunskap som han fått av Jesus.

Frågan gäller alltså vem som kommer in i Guds rike. Vi har fått höra, att vi måste födas från ovan och att det är möjligt därför att Kristus har dött och uppstått. Nu kommer det sista svaret på samma fråga: Guds rike är till för alla, och det tas emot när man tror på Jesus.

Bakom allt detta står nu Guds ofattbara kärlek. Gud älskar världen, den fallna, onda, fientliga världen, och han älskar den så att han har offrat sin ende Son. Det som Abraham inte behövde göra, när hans kärlek ställdes på prov och han visade sig villig att offra sin ende son, det har Gud gjort för oss. Vi behöver inte gå förlorade, inte möta det olycksöde som mänskligheten själv har dragit över sig, när den vände sig bort från Gud. Vägen till räddning är att tro på Jesus. Den som gör det, han får det eviga livet – inte någon gång i framtiden utan redan nu. Därför heter det att han ”äger” evigt liv – inte ”får”.

Denna berömda vers, som har kallats för ”Lilla Bibeln”, säger alltså inte att alla människor får evigt liv, därför att Gud är så god. Den säger i stället att Gud är så god att han gjort ett ofattbart offer för att rädda oss ur en hopplös situation, där vi annars måste förgås. Nu bjuder han oss en möjlighet till räddning – den enda som finns – och det är att tro på Sonen, att bli hans och födas från ovan.

Domen vilar alltså redan över den fallna världen. Judarna tänkte sig, att när Messias kom skulle domen gå över allt ont. Även Döparen tog för givet, att Messias var sänd för att ”noga rensa sin loge”. Men Gud sände inte sin Son för att döma världen utan för att frälsa den. Den som tror på honom kommer aldrig under någon dom. Men den arma människa som inte tror är alltså kvar under domen, den dom som redan förut vilar över världen. När Jesus kommer sker det en ofrånkomlig uppdelning. Det är den som är domen. På grekiska använder man samma ord för ”dom” och ”särskiljande”. Här skiljs vägarna. Somliga kommer till ljuset, andra flyr in i mörkret. Och hur människorna gör, det beror på dem själva och det avslöjar deras väsen. Somliga älskar det onda och skamliga, som ger dem så många fördelar och njutningar. Andra har i sin otrohet ändå ”gjort sanningen”. Det uttrycket säger vad ”sanningen” är enligt Bibeln. Det är inte bara en teoretisk sanning, en korrekt upplysning. Det är Guds goda mening med skapelsen, hans plan och vilja. Därför kan man ”stå i sanningen” (8:44) och ”vara av sanningen” (19:37). Det finns människor som ännu inte mött Kristus och som kanske tycks vara långt borta från Gud, men som bär på en respekt för denna Guds sanning och åtminstone glimtvis har försökt förverkliga den i sina liv. När Kristus kommer med sitt ljus, dras de till honom. De känner igen det ljuset. De har länge känt sig dragna till det. Nu vet de varför.

Jesus verkar vid sidan av Döparen (Joh 3:22–24)

Översättning

Därefter kom Jesus med sina lärjungar till den judiska landsbygden. Där uppehöll han sig en tid med dem och döpte. Men även Johannes döpte i Enon nära Salim, eftersom det fanns mycket vatten där, och dit kom folk och lät döpa sig. Johannes hade nämligen ännu inte blivit kastad i fängelse.

Kommentar

Enligt synoptikerna trädde Jesus fram i Galileen, när Döparen hade blivit kastad i fängelse. Johannes låter oss veta, att Jesus dessförinnan hade varit verksam i Judeen, både i Jerusalem och på landsbygden. Verksamheten på landsbygden tycks ha varit av ungefär samma slag som Döparens. Människor gjorde sig beredda för det stora som skulle komma. De döptes. Johannes säger litet längre fram (4:2) att Jesus själv inte döpte någon. Det var lärjungarna som gjorde det. Flera av dem hade varit Döparens lärjungar. Nu fortsattes det verk, som Döparen hade påbörjat. När sedan Jesus trädde fram och började sin offentliga verksamhet i Galileen, var förberedelsestiden förbi och dopen upphörde. Det dop som Jesus sedan instiftade fick en annan innebörd. Det var inte ett bättringens dop och en bekännelse att man ville höra till dem som väntade på Messias. Det var en handling, genom vilken Gud tog människor in i sitt rike.

Det finns två olika uppgifter från antiken om var platserna Enon och Salim var belägna. Endera låg de öster om Jordan, strax norr om Döda havet, eller också längre norrut i Jordandalen på flodens västra sida. Det senare är den bäst betygade uppgiften, och en kulle i den trakten har bevarat namnet Salim. Palestinakartan i våra biblar följer därför den traditionen.

Döparens sista vittnesbörd om Jesus (Joh 3:25–30)

Översättning

Nu uppstod det en tvist mellan Johannes lärjungar och en jude om reningen. Då kom de till Johannes och sade: Rabbi, han som var hos dig på andra sidan Jordan, den som du vittnat om, se han döper och alla kommer till honom. Johannes svarade: En människa kan ingenting taga, om hon inte får det från himmelen. Ni kan själva intyga att jag sade: Inte är jag Messias, jag är bara sänd som budbärare framför honom. Brudgum är den som har bruden. Brudgummens vän som står och lyssnar, han gläder sig av hjärtat när han får höra brudgummens röst. Den glädjen har jag nu fått, helt och fullt. Det är som sör: han växer till och jag blir allt mindre. Kommentar

Johannes berättar att det uppstod en tvist om någon reningsrit mellan Döparens lärjungar och en jude. (Några handskrifter säger "judarna" i stället för "en jude".) Det passar väl in i bilden av det vi vet om det religiösa livet vid den här tiden i just dessa trakter. Utgrävningarna av klostret i Qumran – som låg knappa 15 kilometer från Jordan där Johannes döpte – har visat att reningsriterna spelade en ofantlig roll inom den sekt som hade sitt centrum här. Döparens lärjungar kommer alltså till sin mästare för att fråga honom. Men underligt nog talar de inte om själva tvistefrågan. Det förbryllande, att åtskilliga lärde har velat ändra texten och föreslagit att "en jude" skulle vara en felskrivning (eller en avsiktlig ändring) av ordet "Jesus". På det viset blir texten helt begriplig, men ändringen har inget stöd i handskrifterna.

I varje fall får vi veta, att det fanns lärjungar till Döparen, som kände sig illa berörda av att Jesus hade så stor framgång. De ville inte att Döparen skulle ställas i skuggan. Men Döparen svarar dem, att just så måste det gå. Också detta kommer från Gud. Förelöparens tid går mot sitt slut. Brudgummen har kommit. Bruden är gudsfolket. Brudgummen var i Gamla Testamentet Gud själv. Här är det Sonen. "Brudgummens vän" kallades den som gjorde förberedelserna och ordnade bröllopet. Det hade Döparen nu gjort. Nu stod han där och lyssnade efter brudgummens röst. Kanske tänker Döparen på den stund, då bröllopståget närmar sig bröllopgården och brudgummens vän står och väntar vid porten. När han känner igen sin väns röst, gläds sig av hjärtat över hans lycka. Och så slutar Döparen med ett ord, som kan tillämpas på allt verkligt lärjungaskap. Det följer regel att "han växer till och jag blir allt mindre".

Ingen kan jämföras med Sonen (Joh 3:31–36)

Översättning

Den som kommer från ovan, han är över alla. Den som är av jorden, han är jordisk och hans tal är jordiskt. Den som kommer från himmelen, han står över alla. Vad han sett och hört, det vittnar han om, men ingen tar emot hans vittnesbörd. Den som tar emot hans vittnesbörd, han bekräftar att Gud talar sanning. Ty den som Gud har sänt, han talar Guds ord och Gud ger honom Anden i fullt mått. Fadern älskar Sonen, och allt har han lagt i hans hand. Den som tror på Sonen, han har evigt liv. Men den som inte är lydig mot Sonen, han får inte se livet, utan Guds vrede förblir över honom.

Kommentar

Vem är det som talar i detta avsnitt? Det kan vara Döparen. Det kan också vara evangelisten själv. Johannes skulle förmodligen ha svarat: Så säger vi båda och alla de som förstått vem Jesus var.

Sakligt sett är detta stycke en sammanfattning av vad som sagts i detta kapitel. Jesu enastående och oförläpna ställning i mänskligheten beror på att han kommit från ovan, från himmelen. Alla andra människor är jordiska, infogade i den skapade naturen. Allt vad vi vet och säger får sin prägel av detta. Vi kan känna till det som vi ser och hör och sluter oss till. Men genom Jesus har Gud själv talat och låtit oss veta något som vi annars aldrig skulle ha kunnat veta. Just därför blir hans vittnesbörd avvisat. Detta är syndens innersta väsen: människan är sig själv nog. Vi vill själva bestämma vad vi skall tro. Men att tro är att ta emot Jesu vittnesbörd. Det är att ge Gud rätt. Man erkänner att han talar sanning. Johannes använder ett ord som betyder att sätta sitt sigill under en handling till tecken att man vet att den gäller och att man tänker rätta sig efter den.

Satsen att "Gud ger honom (Jesus) Anden i fullt mått" innebär att Jesus äger Anden på ett vis som ingen profet eller apostel någonsin gjort. Men i några handskrifter saknas ordet "Gud", och texten kan då möjligen översättas: "Han talar Guds ord och skänker Anden i fullt mått." Det skulle då syfta på att Jesus är den som skänker Anden, något som bara han kan göra. "I fullt mått" står som översättning för ett ovanligt uttryck som ordagrant betyder "icke efter mått".

Till slut kommer så sammanfattningen: Gud har velat, att allt skulle bero på Sonen, den som han älskar och ändå offerar för världens skull. Att tro på honom betyder att äga evigt liv. Men om man avvisar honom får man inte "se livet". Då är man kvar under Guds vrede som vilar över den värld, som gjort uppror mot honom – den värld som han ändå älskar och vill rädda. Däri ligger allvaret i att avvisa Jesus. Då visar man ifrån sig Guds kärlek.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.